

Manresans il·lustres, catalanes formoses

L'any 1882, l'Ajuntament de Manresa acordava crear la Galeria de Manresans Il·lustres, els retrats dels quals estan exposats a l'edifici del propi Ajuntament. La inauguració fou el 29 d'agost del 1883. L'impulsor fou Leonci Soler i March, que més d'un segle més tard, l'any 1988, va passar a ser-ne també membre. A la galeria de manresans il·lustres hi ha 25 personatges, la majoria dels quals són eclesiàstics, juristes, industrials i polítics. Queda clar, doncs, quins han estat històricament els *lobbies* que han dominat el govern de la ciutat. Falla la paritat entre sexes ja que només hi ha una dona, Àngela Prat de Serafí (1543-1608), la Mare Serafina, fundadora de les monges caputxines. L'any 1988, l'Ajuntament de Manresa va editar el llibre *La Galeria de Manresans Il·lustres*, que conté un resum biogràfic redactat per Josep M. Gasol, cronista oficial de la ciutat, i la reproducció del retrat de cadascun d'ells. La galeria ha estat notícia recent per la incorporació, el dia 8 d'abril, del prolífic arquitecte Ignasi Oms i Ponsa (1863-1914), que va dissenyar els edificis modernistes més destacats de la ciutat: el Casino, la casa de la Buressa, l'antic Escorxador i la casa Lluvià. Però, alerta!, a la galeria de manresans il·lustres hi ha també tres homes de ciència: Oleguer Miró i Borràs (1854-1924), Josep Algué i Sanllehí (1856-1930) i Ignasi Puig i Simon (1887-1961). Més enllà de les respectives tasques professionals, tots tres van fer aportacions notòries a la promoció cultural i científica.

Oleguer Miró, nascut a Barcelona, fou un metge immers de ple en l'activitat cultural de la Manresa de començaments del segle XX. A més de ser un reconegut metge, Oleguer

Miró fou escriptor, investigador i divulgador del folklore de la ciutat i de la història de la medicina, soci fundador del Centre Excursionista de la Comarca de Bages i primer president del Col·legi de Metges a Manresa. També fundà la *Revista Il·lustrada Jorba*, que dirigí des del 1908 fins al 1924, quan va morir. El nom d'Oleguer Miró pot ser conegut entre els manresans actuals perquè la seva incorporació a la galeria de manresans il·lustres és relativament recent, l'any 1999, mercès a la campanya impulsada per la delegació del Bages del Col·legi de Metges i per l'Arxiu Històric de Ciències de la Salut de Manresa.

Josep Algué és un manresà universal. Fou un jesuïta del tombant del segle XIX dedicat a la investigació en astronomia, meteorologia i sismologia. Després d'una extensa formació acadèmica, el 1894 es féu càrrec de la direcció de l'observatori de Manila, a les Filipines, que era en aquell temps una colònia espanyola. Seguí en el càrrec quan les Filipines passaren a ser dominades pels americans, participà activament en congressos i intercanvis internacionals, inventà aparells científics per a l'observació meteorològica i per a la navegació i publicà, en castellà i anglès, un atlas de Filipines. Tot plegat li va merèixer reconeixement internacional i el títol de *doctor honoris causa* d'universitats americanes. Un col·legi públic de Manresa porta el seu nom.

Ignasi Puig, nascut a Manresa, també desenvolupà la major part de la vida

professional lluny de la ciutat, seguint les destinacions de la Companyia de Jesús i en certa mesura els passos de Josep Algué, amb qui coincidí durant una temporada a l'observatori de l'Ebre, a Roquetes. Ignasi Puig fou un personatge polifacètic: jesuïta, químic, astrònom i escriptor de llibres de ciència. Va ser professor de l'Institut Químic de Sarrià, fundador i director entre els anys 1935 i 1944 de l'observatori astronòmic de San Miguel, a Buenos Aires, i, retornat a Catalunya, fundador i director de la revista *Ibèrica* també fins a la seva mort, l'any 1961. Va escriure nombroses obres de divulgació científica, primer sobre química, després de temes de física i d'astronomia. El popular barri manresà del Xup, construït a la dècada dels seixanta a la riba de la riera de Rajadell, porta oficialment el seu nom: vivendes Pare Ignasi Puig. Ben pocs manresans relacionen el seu nom amb la didàctica de la ciència i els observatoris astronòmics.

Dos personatges més de ciència lligats a Manresa, l'eminent botànic Pius Font i Quer (1888-1964) i el geòleg Valentí Masachs i Alavedra (1915-1980), donen nom respectivament a un institut d'ensenyament secundari i a un museu de geologia. Prescindint de consideracions sobre vàlues i mèrits, escau més als científics naturalistes ser un referent a les institucions d'ensenyament i de ciència que no pas un retrat en una galeria protocol·lària de l'Ajuntament.

Però retornem a començaments del segle XX, quan a Barcelona naixia el corrent artístic que proposava el retorn als clàssics i que després s'anomenà noucentisme. L'any 1907, en plena efervescència cultural de la burgesia catalana, Eugeni d'Ors va pretendre establir una galeria de catalanes formoses, en contraposició a la dels catalans il·lustres. En primer lloc hi figurava Teresa Mestre de Baladia, que va ser retratada com una deessa grega pel pintor Ramon Casas. Quatre anys més tard, Eugeni d'Ors publicava *La Ben Plantada*, l'assaig conceptual del noucentisme, del qual la catalana formosa n'era musa inspiradora. Però Teresa Mestre va fugir amb Josep Pijoan abandonant els tres fills i el marit, un fet escandalós que condemnà la galeria de catalanes formoses a un oportú i discret oblit. L'escultor rossellonès Aristides Maillol havia de fer l'escultura al·legòrica de *La Ben Plantada*, però l'encàrrec tampoc no va arribar a executar-se mai. Va ser l'altre gran nom de l'escultura noucentista, Josep Clarà, que l'any 1936 va plasmar l'ideal de bellesa noucentista en la que és una de les seves millors obres. I no fou

fins l'any 1977, mort i enterrat el dictador que es feia fer estàtues dalt de cavall, que *La Ben Plantada* de Josep Clarà es va plantar al capdamunt del passeig de Pere III, en un monument dedicat als iniciadors de la Sèquia, amb la qual no té res a veure. Oblidat el fervor inicial, *La Ben Plantada* actualment queda a contrallum massa ombrejada per la capçada densa d'un pi pinyer, a tocar d'un trànsit inclement i coberta de cagarades resseques de colom que la pluja no pot rentar. L'única integrant de la galeria de catalanes formoses resta mig oblidada precisament a Manresa, on prohoms de mèrit reconegut i posat seriós omplen la galeria de manresans il·lustres. L'anunciada remodelació de la plaça de la Bonavista faria bé de reservar a *La Ben Plantada* una posició més rellevant i més d'acord amb el seu simbolisme.

Seria també benvinguda i oportuna una reedició de l'excel·lent llibre del 1988 *La Galeria de Manresans Il·lustres*, completat amb les noves incorporacions. Passa el temps, s'acumulen fets i coneixements i es creuen històries. Darrere de tots els éssers vius hi ha una llarguíssima i atzarosa història d'evolució biològica; darrere de totes les societats hi ha una llarga història cultural de la qual alguns homes i dones en el seu temps van traçar línies mestres que perduren. Mirar enrere i reconèixer la vàlua dels qui ens han precedit, il·lustres o no, ajuda a entendre on som en la fenomenal tasca de bastir el coneixement empresa per la humanitat. ■

Fotos pàgina esquerra:

La Ben Plantada, l'estàtua de Josep Clarà instal·lada a la plaça de la Bonavista, inspirada en la galeria de catalanes formoses i en l'ideal de bellesa del noucentisme.

Fotos pàgina dreta:

Retrats dels científics de la galeria de manresans il·lustres: a l'esquerra Oleguer Miró i Borràs, metge (pintura de Josep Barés), al centre Josep Algué i Sanllehi, astrònom i meteoròleg (pintura de Ramon Borrell) i a la dreta Ignasi Puig i Simon, químic i astrònom (pintura d'Àngel Millan). Fotos extretes de *La Galeria de Manresans Il·lustres*, Ajuntament de Manresa, 1988, i del díptic *Oleguer Miró i Borràs*, Aj. de Manresa, 1999.